

Copland v. the United Kingdom

Avgörande från Europadomstolen

beträffande övervakning av anställdas telefon-, e-post- och Internetanvändning

av Henrik Bengtsson

Europadomstolen meddelade den 3 april 2007 dom i målet mellan Copland och Storbritannien. Domen är av principiellt intressant betydelse eftersom Europadomstolen bedömt huruvida en arbetsgivares bevakning av anställdas telefon, e-post och Internetanvändning är förenlig med artikel 8 i den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EMRK).

Målet i korthet

Käranden i Europadomstolen, Lynette Copland, var en före detta anställd vid ett brittiskt college. Vice-rektorn vid det college där Copland var anställd misstänkte att Copland hade en relation med sin överordnade och föranstaltade därför om övervakning av kärandens telefon, e-post och Internetanvändning i syfte att kontrollera huruvida Copland utnyttjade skolans utrustning för privata ändamål. Övervakningen som pågick under arton månader bestod i analys av Coplands telefonräkningar som utvisade vilka nummer som

hade ringts upp och från vilka nummer samtal hade mottagits, vid vilka tidpunkter samtal hade ringts och längden på telefonsamtalen. Coplands Internetanvändning övervakades likaså och skolan analyserade vilka webbsidor som besöktes, tidpunkter för besöken och hur länge besöken varade. Skolan gick slutligen igenom Coplands e-post och analyserade mottagar- och avsändaradresser och tidpunkter för kommunikation. Colleet saknade policy för övervakning av anställdas användning av telefon, e-post eller Internet.

Copland väckte talan i Europadomstolen och menade att den granskning som skett av hennes telefon, e-post och Internetanvändning innebar ett intrång i hennes rätt till respekt för sitt privatliv och sin korrespondens och därmed en överträdelse av EMRK artikel 8 respektive artikel 13.

Vid tidpunkten för colleetets övervakning av Copland saknades det nationell lagstiftning som reglerade en sådan övervakning. Den brittiska regeringen menade att övervakningen endast innebar en automatisk övervakning av Coplands telefon-, e-post- och Internetanvändning för att fastställa huruvida dessa använts för privata ändamål och att detta inte innebar ett intrång i Coplands respekt för hennes privatliv. Regeringen menade vidare att om övervakningen skulle betraktas som ett intrång i respekten för privatlivet var en sådan överträdelse berättigad. Övervakningen var berättigad eftersom den skulle säkerställas att en offentligfinansierad arbetsgivares utrustning inte missbrukades. Regeringen menade avslutningsvis att övervaknings-

åtgärderna var nödvändiga i ett demokratiskt samhälle och att de var proportionerliga.

Copland menade att övervakningsåtgärderna var av sådan karaktär att de innebar ett intrång i rätten till hennes privatliv eftersom åtgärderna som kunde ha genomförts på ett mindre integritetskränkande vis varken var nödvändiga eller proportionerliga.

Europadomstolens prövning kom att röra huruvida colleetets övervakningsåtgärder var förenliga med artikel 8 EMRK som har följande lydelse:

Artikel 8

1. *En var har rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens.*
2. *Offentlig myndighet må icke störa åtnjutandet av den rättighet med undantag för vad som är stadgat i lag och i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till landets yttre säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande, förebyggande av oordning eller brott, skyddandet av hälsa eller moral eller av andra personers fri- och rättigheter.*

Kommentar

Europadomstolen menade att e-postkorrespondens och uppgifter om Internetanvändning prima facie omfattades av «privatlivet» respektive «korrespondens» i artikel 8. Domstolen konstaterade, med hänvisning till uppgifter om längden hos ett telefonsamtal liksom uppgifter om uppringda samtal med hänvisning till domstolens dom i *Malone v. the United Kingdom* att sådan information utgjorde en integrerad del av telefonkommunikationen och att

desamma skulle gälla för uppgifter om e-post- och Internetanvändning. Utan närmare resonemang drog domstolen därefter slutsatsen att övervakningen av Coplands telefon, e-post och Internetanvändning – utan att hon dessförinnan informerats om övervakningen – innebar ett intrång i hennes rätt till privatliv enligt artikel 8. Att uppgifter från övervakningen inte utnyttjats i något disciplinärt förfarande saknade betydelse för bedömningen. Eftersom det inte fanns någon nationell lagstiftning rörande övervakning av anställdas telefon-, e-post- och Internetanvändning i Storbritannien vid tidpunkten för övervakningen menade domstolen att undantaget i artikel 8 (2) inte kunde bli tillämpligt eftersom övervakningen inte överensstämde med vad som var stadgat i lag.

Därefter – och det är förmodligen detta konstaterande som är mest intressant i domen – konstaterade domstolen att den inte uteslöt att övervakning av anställdas telefon-, e-post- och Internetanvändning kan anses nödvändigt i ett demokratiskt samhälle i vissa situationer där det sker för att uppnå ett legitimt ändamål.

Europadomstolen utdömde ett ideellt skadestånd till Copland om £ 2.000.

Frågan är vilka slutsatser som kan dras av Europadomstolens dom när domstolen uttryckligen avstod från att pröva huruvida övervakningen var nödvändig i ett demokratiskt samhälle. Med utgångspunkt i Europadomstolens dom i *Halford v. the United Kingdom* kan konstateras att en anställd som inte har fått någon förvarning om att dennes telefonsamtal kan avlyssnas har en befogad förväntan på respekt för sitt privatliv. Europadomstolen noterar också i domen just det faktum att Copland inte hade informerats om att övervakning kunde ske. I detta sammanhang skall också noteras att de avgöranden beträffande intrång i rätten till privatlivet som meddelats av Europadomstolen har rört

offentliganställda vars kommunikation har övervakats.

Det är uppenbart att det kan finnas situationer där övervakning kan anses vara nödvändig för att uppnå ett legitimt ändamål. Den svenska Utredningen om personlig integritet i arbetslivet, vars lagförslag inte hittills resulterat i någon svensk lagstiftning, har tolkat personuppgiftslagen på ett sådant vis att information till den registrerade alltid måste lämnas om arbetsgivaren tar del av arbetstagarens privata elektroniska uppgifter, däremot måste inte information lämnas i varje specifikt fall utan kan lämnas exempelvis i en IT-policy (se SOU 2002:18, s 119). Den svenska Datainspektionen har i sin informationskrift *Datainspektionen informerar* nr 12 «Intresseavvägning» (s. 15) menat att en arbetsgivare normalt får ta del av arbetstagares privata elektroniska kommunikation i syfte att (i) kontrollera och övervaka anställdas användning av Internet och e-postsystem genom loggning av tekniska eller säkerhetsmässiga skäl eller (ii) vid allvarlig misstanke om illojalt eller brottsligt beteende. Just de situationer som Datainspektionen anger som sådana situationer där övervakning skulle vara tillåten är enligt min uppfattning typexempel på sådan övervakning som är nödvändig i ett demokratiskt samhälle i vissa situationer där det sker för att uppnå ett legitimt ändamål, d v s i syfte att kontrollera säkerheten och att arbetstagare inte gör sig skyldiga till brottsliga handlingar eller agerar illojalt. För att en sådan kontroll eller övervakning skall vara förenlig med såväl EMRK som personuppgiftslagen krävs dock att arbetstagarna informerats om att kontroll eller övervakning kan komma att ske.

Betänkandet «*Personlig integritet i arbetslivet*» blev föremål för omfattande kritik under remissförandet. Den förra svenska regeringen aviserade vid ett flertal tillfällen att en förnyad översyn av integritet i arbetslivet skulle ske men att man inväntade arbetet med ett EG-direk-

tiv som dock inte nått särskilt långt. I maj 2006 meddelades dock ett utredningsdirektiv (Dir 2006:55) *Personlig integritet i arbetslivet* och en särskild utredare har tillsatts. Enligt direktiven skall utredaren överväga;

- när det skall vara tillåtet för arbetsgivare att genomföra kontroller av arbetssökande och arbetstagare och hur den information kontroller genererar får behandlas,
- frågan om huruvida personer vid sidan av arbetstagare och arbetssökande, exempelvis inhyrd personal och praktikanter skall omfattas av lagstiftningen,
- en reglering av bruket av hälso- och drogtest, kontroll av privat användning
- av e-post och Internet liksom kontroll genom annan datoranvändning, exempelvis loggning,
- en reglering av möjligheten för arbetsgivare att begära att få se arbetssökandes utdrag ur belastningsregistret,
- en reglering av förutsättningarna för kameraövervakning och telefonavlyssning i arbetslivet,
- en reglering av användandet av personlighetstester i arbetslivet.

Även om Europadomstolens dom lämnar mycket öppet beträffande i vilka situationer kontroll eller övervakning kan vara tillåten är den belysande när det gäller informationsplikten - som är strikt - och som sannolikt måste respekteras av såväl offentliga som privata arbetsgivare.

Europadomstolens dom 2007-04-13 rörande ansökan nr 62617/00. Domen finns tillgänglig i sin helhet i Europadomstolens rättsdatabas på adressen <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?sessionid=9891080&skin=hudoc-en>.

Henrik Bengtsson är advokat vid Advokatfirman Delphi & Co i Stockholm.